

Некролог

Пам'яті Світлани Федорівни Васильєвої

1 жовтня 2025 року в Одесі після тривалої хвороби пішла з життя доктор медичних наук, професорка, офтальмохірург Світлана Федорівна Васильєва. Їй було 94 роки. Більш 40 років життя вона працювала в Одеському інституті очних хвороб та тканинної терапії імені академіка В.П. Філатова (нині ДУ «Інститут очних хвороб та тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України»).

Світлана Федорівна Васильєва народилася 4 серпня 1931 року в Одесі. Батько Світлани Федорівни - Федір Олексійович Тимченко був сільськогосподарським працівником, мати - Ніна Григорівна Васильєва була щелепно-лицевим хірургом.

У 1956 році С. Ф. Васильєва закінчила Одеський медичний інститут і була прийнята у клінічну ординатуру до Інституту очних хвороб і тканинної терапії імені академіка В. П. Філатова. Їй пощастило працювати і вивчати проблеми офтальмології під керівництвом академіка В. П. Філатова протягом року, поки він не пішов з життя. І це залишило в її пам'яті незабутній слід і вплило на її подальшу працю.

Науковим керівником Світлани Федорівни став професор Володимир Євгенович Шевальов. Під його керівництвом у 1969 році С. Ф. Васильєва захистила кандидатську дисертацію «Операція вдавнення склери з імплантацією кетгута при відшаруванні сітківки» на підставі 160 випадків виконаних нею операцій.

У 1970 році С. Ф. Васильєва, за пропозицією академіка Н. О. Пучковської переходить працювати у відділення патології ока у дітей під керівництво піонера в області вітчизняної дитячої офтальмології проф. С. А. Бархаш, де вивчає причини сліпоти і слабобачення у дітей, вікові особливості дитячого ока у нормі і патології, клінічні особливості основних захворювань і травм ока у дітей, засвоює принципи і методи їх хірургічного і постхірургічного відновлювального лікування в процесі росту та розвитку дитини.

Впродовж 12 років С. Ф. Васильєва очолювала дитяче відділення інституту та була керівником Республіканського Центру охорони зору дітей та Центру мікрохірургії ока у дітей. Її заслугою було те, що вона вперше в Україні впровадила у практику дитячої офтальмохірургії інтубаційний ендотрахеальний і назофарингеальний наркози. Завдяки цьому вдалось виключити відставання, що мало місце у дитячій офтальмохірургії, значно розширити вікові, зокрема до грудного віку дитини, показання до хірургічного лікування дітей, а головне перевести дитячу офтальмологію на мікрохірургічний рівень, впровадити використання лазерної хірургії. Це стало новим етапом

розвитку дитячого відділення інституту і дало можливість створити Центр мікрохірургії ока у дітей, який існував з 1978 по 1991 роки і мав Всесоюзне значення.

Вперше в Україні С. Ф. Васильєва розробила та впровадила у практику лікування дітей метод аспірації катаракт і люксованого кришталика – 1973 р., розробила систему хірургічного лікування і профілактики відшарування сітківки у дітей з використанням ряду оригінальних методів, які включають шовну фіксацію сітківки. Нею вивчалась ефективність лікування різних форм і ступеню важкості відшарування сітківки, визначена ефективність хірургічного лікування і особливостей відшарування сітківки дитячого віку, запропонована класифікація її основних клінічних форм, розроблена система хірургічного лікування регматового відшарування сітківки у дітей, що знайшло відображення в докторській дисертації С. Ф. Васильєвої «Хірургічне лікування відшарування сітківки у дітей і шляхи підвищення її ефективності» (1984 р.)

В цей період у відділенні продовжують розвиватися питання катарактальної хірургії, відшарування сітківки, пластичної хірургії. Світлана Федорівна обґрунтувала показання до вибору оптимального метода хірургічного лікування вроджених катаракт, операцій на райдужці, нових підходів в лікуванні вродженої глаукоми, розробила тактику лікування злоякісних новоутворень ока і орбіти, запропонувала оригінальні пластичні операції на повіках і окулоорбітальної ділянки та інш. Ці наукові розробки знайшли відображення в 117 публікаціях, 29 рацпропозиціях,

12 авторських свідоцтвах, 3 патентах на нові інструменти для екстракції катаракти, 5 кандидатських дисертаціях, що були виконані під керівництвом С. Ф. Васильєвої – болгарського офтальмолога Л. Т. Мирчевої «Гідродинаміка і гемодинаміка ока при відшаруванні сітківки у дітей» (1979 р.), палестинського лікаря Абузейда Шиолі Ахмеда «Об'єктивні критерії для вибору оперативного втручання при вроджених птозах у дітей і їх клінічна оцінка» (1985 р.). Проблема покращення косметичних результатів очного протезування шляхом удосконалення формування постенуклеаційної кукси знайшла подальший розвиток у дисертаційній роботі М. М. Грачова «Формування опорно-рухоючої кукси при видаленні ока у дітей» (1987 р.). Методика видалення кіст, пухлин та сторонніх тіл в ірідоциліарній зоні була нагороджена медаллю ВДНГ (1979 р.).

Перебуваючи на заслуженому відпочинку, С. Ф. Васильєва написала книжки – мемуари, огляд досягнень академіка В. П. Філатова в офтальмології «Пам'яті академіка В. П. Філатова», книжку про останні роки

академіка Філатова та власні враження від його особистості «Духовна та творча єдність», книжку-нарис про свого вчителя в офтальмології проф. В.Є. Шевальова «Політ з перешкодами» та ще одну книжку спогадів. Навіть перебуваючи у стані хвороби, не здавалася і надиктувала книжку про методики своїх операцій «Нариси хірургії дитячого ока», вказавши, які мають бути ілюстрації та світлини. Завжди цікавилась новинами у галузі мистецтв, кіно, політикою, любила мемуари та детективи.

Співробітники запам'ятали Світлану Федорівну як принципову, точну та прискіпливу до деталей, швидко реагуючу на необхідність медичної допомоги, знавця з тонкою інтуїцією. Як людина високого професіоналізму, широкої ерудиції, великої чуйності вона користувалася заслуженою повагою колег, учнів, пацієнтів.

Колектив інституту висловлює співчуття родині та близьким у зв'язку з такою важкою втратою. Світла пам'ять про Світлану Федорівну назавжди збережеться в наших серцях.

*Колектив ДУ «Інститут очних хвороб
і тканинної терапії НАМН України»*